

Lagrådsremiss

Europeisk brottsskadeersättning

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 22 september 2005

Thomas Bodström

Patrik Örnsved
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller förslag som syftar till att genomföra ett EG-direktiv (2004/80/EG) om ersättning till brottsoffer (brottsofferdirektivet).

I lagrådsremissen görs bedömningen att Sverige redan i dag uppfyller de materiella krav som direktivet uppställer på en ordning för brottsskadeersättning men att vissa författningsändringar krävs för att uppfylla dess bestämmelser om handläggning av gränsöverskridande ersättningsfall. För det senare ändamålet föreslås ändringar i brottsskadelagen.

Förslagen innebär bl.a. följande. Om en ansökan om brottsskadeersättning grundar sig på ett sådant uppsåtligt våldsbrott som avses med direktivet och brottet har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen anses även utgöra en begäran om *uropeisk brottsskadeersättning*. I den senare delen skall Brottsoffermyndigheten överlämna sökandens begäran till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten, som har att enligt den medlemsstatens lag besluta om och betala ut ersättning. Även om ett sådant överlämnande har skett, är Brottsoffermyndigheten bevarad vid sin rätt att fatta beslut i anledning av ansökningen om *brottsskadeersättning*. Den senare bestämmelsen säkerställer bl.a. att Brottsoffermyndigheten i ett sådant fall kan lämna kompletterande ersättning, innebärande att den samlade ersättningen uppgår till i vart fall de beloppsnivåer som följer av svensk praxis på området.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	3
2	Lagtext.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	7
4	Direktivet om ersättning till brottsoffer.....	7
5	Gällande ordning i Sverige.....	9
6	Genomförande av direktivet.....	11
6.1	Utgångspunkter för genomförandet.....	11
6.2	Författningsändringar i anledning av direktivet.....	12
6.3	Andra åtgärder i anledning av direktivet.....	15
7	Ikraftträdande m.m.	16
8	Ekonomiska konsekvenser.....	17
9	Författningskommentar.....	18
Bilaga 1	Rådets direktiv 2004/80/EG.....	21
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian Europeisk brottsskade- ersättning – genomförande av EG:s direktiv om ersättning till brottsoffer.....	30
Bilaga 3	Promemorians lagförslag.....	31
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna.....	34

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om brottsskadelagen (1978:413)

dels att 1, 6 och 7 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 18 och 19 §§, av följande lydelse,

dels att det närmast före rubriken närmast före 2 § skall införas en ny rubrik som skall lyda ”Brottsskadeersättning”,

dels att det närmast före 18 § skall införas en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller ersättning av statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).

Lagen tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är *lagen* dessutom *tillämplig* om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. *Lagen* tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

Föreslagen lydelse

1 §²

Bestämmelserna i 2–17 §§ i denna lag gäller ersättning av *svenska* statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).

Bestämmelserna tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är *bestämmelserna* dessutom *tillämpliga* om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. *Bestämmelserna* tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

I 18 och 19 §§ finns bestämmelser om sådan ersättning som på grund av föreskrift i annan medlemsstat i Europeiska unionen betalas av statsmedel för skada till följd av brott som begåtts i den staten (europeisk brottsskadeersättning).

¹ Jfr rådets direktiv 2004/80/EG av den 29 april 2004 om ersättning till brottsoffer (EUT L 261, 6.8.2004, s. 15, Celex 32004L0080).

² Senaste lydelse 2002:346.

6 §

Vid bestämmande av brottskadeersättning avräknas skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalt till den skadelidande på grund av skadan.

Har betalning skett av sådan europeisk brottskadeersättning som avses i 18 och 19 §§ eller av annan ersättning av utländska statsmedel för skada till följd av brott, avräknas också den.

7 §³

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av personskada avräknas, *förutom skadestånd*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock *ej* i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhetskada avräknas, *förutom skadestånd*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av personskada avräknas, *utöver vad som sägs i 6 §*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock *inte* i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhetskada avräknas, *utöver vad som sägs i 6 §*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Europeisk brottskadeersättning

18 §

Om en ansökan om brottskadeersättning gäller en skada till följd av ett uppsåtligt våldsbrott som har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen anses även vara en begäran om europeisk brottskadeersättning.

Första stycket gäller inte, om det framgår för Brottsoffermyndigheten att europeisk brottskadeersättning redan har betalats.

³ Senaste lydelse 2001:733.

19 §

Sökandens begäran om europeisk brottsskadeersättning skall av Brottsoffermyndigheten överlämnas till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten.

Brottsoffermyndigheten får besluta om brottsskadeersättning även om ett överlämnande har skett enligt första stycket.

Om en myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen beslutar om europeisk brottsskadeersättning efter det att Brottsoffermyndigheten har betalt brottsskadeersättning, inträder staten intill det av Brottsoffermyndigheten betalda beloppet i den skadelidandes anspråk på ersättning från den utländska myndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

3 Ärendet och dess beredning

Europeiska unionens stats- och regeringschefer (Europeiska rådet) begärde vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 bl.a. att miniminormer för skydd av brottsoffer skulle utarbetas. Som ett led i detta arbete lade kommissionen den 28 september 2001 fram en grönbok om ersättning till brottsoffer. Med utgångspunkt i de bedömningar som gjordes i grönboken och de synpunkter som lämnades till kommissionen presenterades den 16 oktober 2002 ett förslag till direktiv om ersättning till brottsoffer. Efter förhandlingar i rådet antogs den 29 april 2004 rådets direktiv 2004/80/EG om ersättning till brottsoffer (EGT L 261, 6.8.2004, s. 15).

Direktivet i den svenska språkversionen finns i *bilaga 1*.

Som ett led i arbetet att genomföra direktivet utarbetades inom Justitiedepartementet promemorian Europeisk brottsskadeersättning – genomförande av EG:s direktiv om ersättning till brottsoffer. I promemorian föreslås ändringar i brottsskadelagen. Promemorian har remissbehandlats.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2004/8916/L2).

4 Direktivet om ersättning till brottsoffer

Krav på nationella ersättningsordningar

Direktivet föreskriver att alla medlemsstater skall säkerställa att det i den nationella lagstiftningen finns en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på deras respektive territorier (*artikel 12.2*). Utöver kravet att den valda ordningen skall garantera ”rättvis och lämplig brottsofferersättning” innehåller direktivet inga bestämmelser om ersättningsordningarnas närmare utformning.

I direktivet lämnas vidare bestämmelser som har till syfte att underlätta för brottsoffer att få ersättning i gränsöverskridande fall, t.ex. då någon utsatts för ett brott under tillfällig vistelse i en annan medlemsstat än den stat där han eller hon är bosatt. Enligt *artikel 12.1* skall dessa regler fungera på grundval av medlemsstaternas ordningar för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på deras respektive territorier.

En möjlighet för brottsoffer att få ersättning i gränsöverskridande fall

Syftet med direktivet är att ett brottsoffer som drabbats av ett uppsåtligt våldsbrott inom Europeiska unionen skall vara tillförsäkrad viss statlig ersättning i de fall då gärningsmannen inte kan identifieras eller lagföras eller då denne saknar förmåga att ersätta den uppkomna skadan. Som nyss framgått står det varje medlemsstat fritt att bestämma hur respektive ersättningsordning skall utformas. I gränsöverskridande fall skall de olika

staternas myndigheter samarbeta i syfte att underlätta för brottsoffret att ansöka om och få statlig ersättning. Detta samarbete regleras i *artiklarna 1–10* i direktivet.

I gränsöverskridande fall är det den berörda myndigheten i den medlemsstat där brottet begicks som med tillämpning av den statens nationella lagstiftning skall bestämma och betala ut ersättning till brottsoffret (*artikel 2*). Ansökan skall kunna göras direkt till den myndigheten, som i direktivet kallas *beslutsmyndighet*, eller till en motsvarande myndighet i den medlemsstat där brottsoffret är bosatt, som därvid kallas *biståndsmyndighet* (*artikel 3*).

Biståndsmyndigheten skall inte göra någon egen bedömning av ansökan utan har till uppgift att lämna information och vägledning till sökanden samt så snart som möjligt översända ansökan och eventuella handlingar till styrkande av ersättningsanspråket till beslutsmyndigheten (*artikel 5 och 6*). Beslutsmyndigheten skall när den mottar handlingar från en biståndsmyndighet lämna ett mottagningsbevis, uppgifter om den avdelning eller den person som handlägger ärendet samt om möjligt uppskatta hur lång tid det kommer att ta innan ett beslut kan fattas (*artikel 7*). För det fall att ansökan behöver kompletteras, skall biståndsmyndigheten vägleda sökanden och – om denne begär det – skicka de kompletterande uppgifterna till beslutsmyndigheten (*artikel 8*).

Om beslutsmyndigheten vill höra sökanden eller någon annan person som vittne eller expert, kan det ske på två sätt (*artikel 9*). Personen kan antingen höras direkt av beslutsmyndigheten i enlighet med lagen i den medlemsstat där den myndigheten finns, i förekommande fall genom telefon- eller videokonferens. Ett sådant direkt förhör får endast äga rum i samarbete med biståndsmyndigheten och på frivillig grund. Alternativt kan personen i stället höras av biståndsmyndigheten i enlighet med dess nationella lagstiftning, varefter en förhørsrapport översänds till beslutsmyndigheten.

Direktivet innehåller föreskrifter om vilka språk som skall användas när information översänds mellan myndigheter (*artikel 11*). Huvudregeln är att något av de officiella språken i den stat där den mottagande myndigheten är belägen skall användas. Det är dock ett krav att det skall vara ett av gemenskapsinstitutionernas språk. Därutöver skall var och en av medlemsstaterna underrätta kommissionen om vilka språk, utöver sitt eget, som den kan godta. För språkanvändningen i beslutsmyndighetens fullständiga beslut gäller dock den nationella lagstiftningen i den stat där myndigheten är belägen.

För ansökningsblanketter och andra handlingar som översänds enligt artiklarna 6–10 skall det inte krävas något bestyrkande eller någon liknande formalitet (*artikel 11.3*).

Det har redan framgått att det i ett gränsöverskridande fall är den berörda myndigheten i den medlemsstat där brottet begicks som med tillämpning av den statens nationella lagstiftning har att bestämma och betala ut ersättning till brottsoffret. Det finns inte några bestämmelser som medger att denna kostnad kan återföras på någon annan stat. Inte heller det arbete som en biståndsmyndighet utför medför någon rätt till ersättning. Varje medlemsstats myndigheter skall således svara för sina egna kostnader.

Bestämmelser om direktivets genomförande

Direktivet trädde i kraft den 26 augusti 2004 (jfr *artikel 20*). Dess bestämmelser skall – med ett undantag – vara genomförda av medlemsstaterna senast den 1 januari 2006 (*artikel 18*). Undantaget gäller åliggandet enligt artikel 12.2 att i respektive stat inrätta en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott, vilket krav måste vara uppfyllt redan den 1 juli 2005.

Enligt *artikel 13.1* åligger det vidare medlemsstaterna att senast den 1 juli 2005 lämna en rad upplysningar till kommissionen. Så skall det t.ex. inges en förteckning över de myndigheter som utsetts att vara besluts- respektive biståndsmyndigheter. Vidare skall upplysningar lämnas om de språk som i respektive medlemsstat kan godtas för översändande av information mellan myndigheterna.

Kommissionen skall i samarbete med medlemsstaterna utarbeta en handbok som innehåller information om medlemsstaternas ordningar för brottsskadeersättning, vilka myndigheter som utsetts till besluts- respektive biståndsmyndigheter samt tillämpliga språkregimer (*artikel 13.2*). Vid utarbetandet av handboken skall bistånd lämnas av en för varje medlemsstat utsedd central kontaktpunkt (*artikel 16*). Kontaktpunkterna har i uppgift att också på annat sätt främja nära samarbete och informationsutbyte mellan myndigheterna och skall för det ändamålet sammanträda regelbundet.

Direktivet hindrar inte att medlemsstaterna inför eller behåller förmånligare bestämmelser om ersättning till offer för brott som begåtts utanför det egna territoriet eller andra bestämmelser som är mer förmånliga för brottsoffer, allt under förutsättning att bestämmelserna är förenliga med direktivet (*artikel 17*). Direktivet är alltså ett minimidirektiv.

5 Gällande ordning i Sverige

Brottsskadelagen (1978:413) innehåller regler om brottsskadeersättning. Beträffande lagens territoriella tillämpningsområde kan först konstateras att den är tillämplig om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och kränkning är lagen dessutom tillämplig om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. Lagen skall dock inte tillämpas om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

Brottsskadeersättning betalas för personskada till följd av brott samt för kränkning i fall då någon allvarligt har kränkts av någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid. Vissa möjligheter finns även att få brottsskadeersättning för sakskada och ren förmögenhetsskada. Skada på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar på sig vid skadetillfället ersätts som personskada.

Brottsskadeersättningens storlek bestäms i huvudsak enligt reglerna i skadeståndslagen. Därvid avräknas skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalt till den skadelidande på grund av skadan. Dessutom avräknas annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan, t.ex. försäkringsersättning.

Brottsskadeersättning kan i vissa fall sättas ned eller helt falla bort. Jämkning kan ske om det är skäligt med hänsyn till att den skadelidande eller, om skadan har lett till döden, den avlidne genom sitt uppträdande i samband med brottet eller på annat liknande sätt uppsåtligen eller av oaktsamhet har ökat skaderisken. Vid sakskada eller ren förmögenskada kan jämkning även ske om det är skäligt med hänsyn till att den skadelidande underlåtit att vidta normala försiktighetsåtgärder.

Från brottsskadeersättningen skall normalt ett självriskbelopp avräknas. Beloppet fastställs av Brottsoffermyndigheten och beräknas med ledning av de lägsta självriskbelopp som tillämpas här i landet vid konsumentförsäkring som innefattar skydd mot skada till följd av brott. För år 2005 uppgår detta belopp till 1 500 kr.

Brottsskadeersättning är inte till beloppet obegränsad. När den bestäms som ett engångsbelopp kan den *för personskada* uppgå till högst tjugo gånger prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (788 000 kr för år 2005) och *för kränkning, sakskada och ren förmögenskada* till högst tio gånger prisbasbeloppet (394 000 kr för år 2005). När det gäller ersättning som fastställs i form av livränta utgår denna för varje år med högst tre gånger det prisbasbelopp som gäller då ersättningen bestäms (118 200 kr för år 2005).

När brottsskadeersättning har utbetalats inträder staten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd från gärningsmannen.

Ett ärende om brottsskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten. Brottsoffermyndighetens beslut får inte överklagas. Ärenden om brottsskadeersättning som är av principiell betydelse eller annars av större vikt skall avgöras av Brottsoffermyndighetens nämnd. Har beslut i ett ärende om brottsskadeersättning fattats av myndighetens generaldirektör eller någon annan tjänsteman vid myndigheten, skall ärendet omprövas av nämnden om sökanden begär det.

Brottsoffermyndighetens nämnd (då benämnd Brottskadenämnden) har av Europadomstolen godtagits som en "oavhängig och opartisk domstol" i den mening detta uttryck har enligt artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (målet Rolf Gustafson mot Sverige, ERD 1997:1149).

En ansökan om brottsskadeersättning skall göras inom två år från det att brottet begicks, dom eller slutligt beslut har vunnit laga kraft eller förundersökningen lagts ned eller avslutats. Om det finns synnerliga skäl, kan ansökan prövas även om den har kommit in för sent. En ansökan prövas endast om brottet har anmälts till åklagare eller polismyndighet eller om sökanden visar giltig anledning till att sådan anmälan inte har gjorts. Det är Brottsoffermyndigheten som har ansvaret för att utredningen i varje ärende blir fullständig. Normalt anses därför den skadelidande sakna behov av biträde. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till sökandens ekonomiska förhållanden och övriga omständigheter, kan emellertid kostnaden för biträde eller utredning i ett ärende om brottsskadeersättning ersättas av allmänna medel.

Av brottsskadeförordningen (1978:653) framgår att en ansökan om brottsskadeersättning skall göras på särskild blankett och ges in till Brottsoffermyndigheten. Där stadgas också att det till ansökan bör fogas polisrapport, läkarutlåtande och andra handlingar som behövs för prövningen. I de fall skadevällaren har dömts för brott som avses med an-

sökan eller dömts till skadestånd bör också domen bifogas. Om polisutredning inte ägt rum, skall den skadelidande lämna in annan utredning om skadans uppkomst. Brottsskadeersättning och kostnadsersättning enligt brottsskadelagen betalas ut av Brottsoffermyndigheten.

6 Genomförande av direktivet

6.1 Utgångspunkter för genomförandet

Allmänna utgångspunkter

Ett EG-direktiv är bindande för medlemsstaterna med avseende på det resultat som skall uppnås men överlåter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 249 i EG-fördraget). Det innebär att staterna inte är bundna av sådant som direktivets terminologi och systematik, om väl det avsedda resultatet uppnås med en annan terminologi eller systematik. Vid genomförandet av brottsofferdirektivet bör utgångspunkten därför vara att i möjligaste mån ansluta sig till den reglering som finns i brottsskadelagen.

Brottsofferdirektivet är ett s.k. minimidirektiv (jfr artikel 17). Som utgångspunkt vid genomförandet av direktivet gäller därför att medlemsstaterna – inom de ramar som ges av EG-fördraget – får bestämma ett starkare skydd för brottsoffren än det som direktivet ger. Detta är av betydelse vid genomförandet.

Närmare om hur genomförandet bör förhålla sig till den gällande svenska ordningen för ersättning till brottsoffer

En självklar utgångspunkt vid genomförandet av direktivet i svensk rätt blir då att genomförandeåtgärderna inte får bidra till att urholka eller annars försämra det skydd och de förmåner som den gällande ordningen redan ger brottsoffren.

Det kan konstateras att Sverige har i internationell jämförelse generösa bestämmelser om statlig brottsskadeersättning. Så är t.ex. brottsskadelagen redan i dag tillämplig när en person med hemvist i Sverige har lidit personskada eller skada i form av kränkning till följd av ett brott som har begåtts utomlands. Till detta skall läggas att Brottsoffermyndigheten kan uppvisa mycket korta handläggningstider i sin behandling av ansökningar om brottsskadeersättning. En i Sverige bosatt person som lidit skada till följd av ett brott som begåtts utomlands har alltså typiskt sett utsikter att inte bara utverka svensk ersättning utan också att erhålla ersättningen relativt omgående.

Direktivet medför att det i vissa fall kommer att vara en myndighet i en annan medlemsstat som enligt sin nationella lagstiftning beslutar om ersättning när en person med hemvist i Sverige har lidit skada till följd av ett brott som har begåtts i den staten. Det utländska beslutet kan givetvis innebära såväl högre som lägre ersättning till brottsoffret än vad en tillämpning av svensk rätt skulle ha medfört. Även handläggningstiderna

kan naturligtvis komma att vara såväl kortare som längre än Brottsoffermyndighetens. Mot bakgrund av det sagda står det emellertid klart att en lösning måste tillhandahållas på det problem som uppstår när den ersättning som bestäms av den utländska myndigheten understiger vad som enligt svensk praxis hade utgått i brottskadeersättning. Likaså bör det övervägas vilka åtgärder som kan vidtas för att lindra den olägenhet som uppstår för brottsoffret när den förväntade handläggningstiden hos den utländska myndigheten är lång. Detta är utgångspunkten för de fortsatta övervägandena.

6.2 Författningsändringar i anledning av direktivet

Regeringens bedömning: Brottskadlagen uppfyller de materiella krav som direktivet ställer på en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott.

Regeringens förslag: I brottskadlagen införs bestämmelser som innebär att en ansökan om brottskadeersättning i vissa fall – nämligen när det bakomliggande brottet är ett sådant brott som avses med direktivet och har begåtts i en annan medlemsstat – också skall anses vara en begäran om *europaisk brottskadeersättning*. I den senare delen skall Brottsoffermyndigheten överlämna sökandens begäran till den myndighet som i den andra medlemsstaten utsetts att vara beslutsmyndighet enligt direktivet. Brottsoffermyndigheten får besluta om brottskadeersättning enligt brottskadlagen trots att ett sådant överlämnande har skett.

Promemorians bedömning och förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning i sak mot promemorians bedömning och förslag. Såvitt gäller förslaget anser dock *Åklagarmyndigheten*, *Brottsoffermyndigheten* och *Sveriges advokatsamfund* att det kan behöva tydliggöras att Brottsoffermyndigheten bör besluta om brottskadeersättning utan att avvakta den utländska myndighetens beslut i anledning av en dit överlämnad begäran om europeisk brottskadeersättning.

Skälen för regeringens bedömning och förslag

Direktivets krav på nationell ersättningsordning

Som redan framgått innebär direktivet (artikel 12.2) att det ankommer på varje medlemsstat att hålla sig med en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på dess territorium. Den föreskrivna ordningen skall garantera ”rättvis och lämplig brottsofferersättning”.

Brottskadlagen uppfyller de materiella krav som direktivet ställer på en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott. Lagen är redan i dag tillämplig när brottet har begåtts i Sverige, oavsett om brottsoffret är bosatt här eller i något annat land. Den begränsning som visserligen uppställs i 1 § – att lagen inte skall tillämpas om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att

skadan ersätts av svenska statsmedel – föranleder inte någon annan bedömning. Bestämmelsen syftar nämligen till att skära bort rena ytterlighetsfall och som ett sådant nämns i motiven till brottsskadelagen bl.a. det fallet att ett brott begåtts under flygning över svenskt territorium utan att flygplanet landar här eller att brottet begåtts ombord på ett fartyg som under färd mellan utländska orter passerar svenska farvatten. Det framhålls i motiven att bestämmelsen är avsedd att tillämpas restriktivt (prop. 1977/78:126 s. 106).

Vad direktivet föreskriver i artikel 12.2 om nationella ersättningsordningar föranleder därmed inga lagstiftningsåtgärder.

Vad som krävs i fråga om samarbetet mellan myndigheter

Beslut om ersättning för skador till följd av ett uppsåtligt våldsbrott som har begåtts i en annan medlemsstat mot någon som har hemvist i Sverige skall enligt direktivet fattas av en myndighet i den andra medlemsstaten. Det är också den utländska myndigheten som skall betala ut ersättningen.

Att det måste vara en utgångspunkt för genomförandet av direktivet att detta inte får bidra till att urholka eller annars försämra det skydd som redan följer av gällande rätt har nyss framhållits. Två omständigheter blir därvid av särskild betydelse. För det första följer det av den gällande ordningen att en person som är bosatt i Sverige kan erhålla svensk brottskadeersättning även om det brott som gett upphov till skadan har begåtts utomlands. Vidare är det – för det andra – en konsekvens av direktivets reglering av beslutsfattandet att det ersättningsbeslut som fattas av den utländska myndigheten i vissa fall kan komma att innebära lägre ersättning och kräva längre handläggningstid än vad som hade varit fallet om Brottsoffermyndigheten hade beslutat.

Den gällande svenska ordningen lär bidra till att ett i Sverige bosatt brottsoffer i många fall kommer att anse sig ha ett begränsat incitament att ansöka om ersättning för sin skada i den medlemsstat där det bakomliggande brottet har begåtts. I stället torde man ofta komma att förlita sig på möjligheten att få sin skada ersatt enligt brottsskadelagen. Emellertid måste det anses ha ett värde i sig att även svenska brottsoffer kommer i åtnjutande av utländsk ersättning och att direktivet således får sin avsedda funktion i fråga om ansvarsfördelning mellan medlemsstaterna. Enligt regeringen bör genomförandet därför ske på så sätt att direktivets regler om placeringen av beslutsfattandet får genomslag även när det gäller i Sverige bosatta brottsoffer som lidit skada i annan medlemsstat *samtidigt* som det säkerställs att detta inte innebär att brottsoffret berövas det skydd som den svenska lagen hade gett.

För att uppnå något sådant föreslår regeringen en lösning av följande innebörd. I brottsskadelagen införs bestämmelser om *europaisk brottskadeersättning*. Med sådan ersättning skall avses en på grund av föreskrift i annan medlemsstat i Europeiska unionen utgående ersättning av statsmedel för skada till följd av brott som begåtts i den staten. I lagen införs vidare regler av innebörd att en ansökan om brottskadeersättning i vissa fall *även* skall anses utgöra en begäran om europeisk brottskadeersättning. Detta skall vara fallet om ansökningen grundas på en skada till följd av ett sådant brott som avses med direktivet och detta brott har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen. Det skall ankomma

på Brottsoffermyndigheten att överlämna en begäran om europeisk brottsskadeersättning till den behöriga beslutsmyndigheten i den andra staten. Ett sådant överlämnande skall dock inte innebära att Brottsoffermyndigheten är förhindrad att fatta beslut i anledning av ansökningen om brottsskadeersättning och då också betala ut ersättning enligt brottsskadelagen.

Med en lösning som den nu beskrivna uppnås bl.a. den fördelen att ett i Sverige bosatt brottsoffer – oavsett om det bakomliggande brottet har begåtts i Sverige eller i en annan medlemsstat i Europiska unionen – aldrig kommer att behöva göra något annat eller mera än att till Brottsoffermyndigheten ge in en ansökan om brottsskadeersättning. Om förutsättningarna enligt direktivet är uppfyllda, har Brottsoffermyndigheten att självmant se till att ersättningsfrågan aktualiseras vid beslutsmyndigheten i den andra medlemsstaten. Genom att Brottsoffermyndigheten samtidigt är bevarad vid sin möjlighet att på vanligt sätt besluta om ersättning av svenska statsmedel säkerställs dessutom både att den utländska ersättningen kan förskottas av svenska medel och – om den visat sig understiga vad som skulle ha utgått vid en tillämpning av svensk ersättningspraxis – kompletteras.

En förutsättning för en sådan med den utländska myndigheten parallell behörighet är dock att Brottsoffermyndigheten vid sitt beslut om ersättning av svenska statsmedel tar hänsyn till den andra myndighetens beslut. Om det alltså för det första framgår att utländsk ersättning redan har utgått, bör Brottsoffermyndigheten vid sitt bestämmande av brottsskadeersättning räkna av den utländska ersättningen. I annat fall kunde vissa skadelidande bli överkompenserade bara av det skälet att de utsatts för brott utomlands. I bl.a. förtydligande syfte bör därför brottsskadelagens nuvarande bestämmelse om avräkning kompletteras med ett särskilt stadgande om avräkning för dessa fall. En sådan avräkning bör göras även om annan utländsk brottsskadeersättning redan har betalats. Risk för överkompensation i förhållande till andra brottsoffer kommer att föreligga också i det fallet att Brottsoffermyndigheten beslutar att utge brottsskadeersättning utan att avvakta den utländska myndighetens beslut. Detta lär ofta bli aktuellt – särskilt när den senare myndighetens handläggningstid väntas bli lång – och innebär således att den utländska ersättningen helt eller delvis förskottas av svenska statsmedel. För att avvärja även denna risk för överkompensation bör det införas en regel som innebär att svenska staten i ett sådant fall, intill det av Brottsoffermyndigheten utgivna beloppet, inträder i den skadelidandes anspråk på ersättning från den utländska myndigheten. Genomslaget av en sådan regel torde dock ytterst komma att bero på förhållanden i den andra medlemsstaten.

Som framgått har regeringen ingen annan uppfattning än Åklagarmyndigheten, Brottsoffermyndigheten och Sveriges advokatsamfund om vad som bör vara brukligt i fråga om Brottsoffermyndighetens beslutsfattande när myndigheten har överlämnat en begäran om europeisk brottsskadeersättning till en utländsk myndighet och samtidigt har en ansökan om brottsskadeersättning att ta ställning till. Huvudregeln bör alltså vara att Brottsoffermyndigheten utger brottsskadeersättning utan att avvakta den utländska myndighetens beslut.

Det förtjänar slutligen att påpekas att den valda lösningen naturligtvis inte hindrar ett ”svenskt” brottsoffer från att utan den beskrivna förmed-

lingen av Brottsoffermyndigheten vända sig direkt med sitt ersättningsanspråk till beslutsmyndigheten i den medlemsstat där det bakomliggande brottet har begåtts. Om han eller hon emellertid väljer att utnyttja sig av möjligheten att även i de fall som regleras av direktivet bara behöva ge in en ansökan om brottsskadeersättning, kommer hanteringen hos Brottsoffermyndigheten att bli den som nu beskrivits. Av brottsskadeförordningen avses framgå att det ankommer på Brottsoffermyndigheten att se till att brottsoffrets begäran om europeisk brottsskadeersättning anpassas till och uppfyller de formkrav och andra krav som kan uppställas av den andra medlemsstatens beslutsmyndighet.

6.3 Andra åtgärder i anledning av direktivet

Regeringens bedömning: Brottsoffermyndigheten bör förordnas att vara medlem av det europeiska rättsliga nätverket på privaträttsens område.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning i sak mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Tidigare beslut om utseende av besluts- och biståndsmyndighet samt om tillämpad språkregim

Enligt direktivet skall det i varje medlemsstat finnas en biståndsmyndighet och en beslutsmyndighet. Det ankommer på medlemsstaterna att senast den 1 juli 2005 underrätta kommissionen om vilka organ som i respektive stat har utsetts att utöva dessa uppgifter. Inom samma frist har varje medlemsstat dessutom att lämna underrättelse om vilka språk som kan godtas när handlingar sänds till dess myndigheter från myndigheter i andra medlemsstater.

Brottsoffermyndigheten är i praktiken redan i dag en beslutsmyndighet av det slag som avses i direktivet. De uppgifter som en biståndsmyndighet skall utföra är också sådana som till viss del redan utförs av Brottsoffermyndigheten. Det faller sig därför naturligt att Brottsoffermyndigheten utses till såväl bistånds- som beslutsmyndighet i direktivets mening. Regeringen har den 22 juni 2005 fattat beslut om detta. Vid samma tillfälle har beslutats att de handlingar som enligt direktivet sänds till Brottsoffermyndigheten i dess egenskap av besluts- och biståndsmyndighet skall vara avfattade på svenska eller engelska. Kommissionen har underrättats om samtliga beslut.

Utseende av central kontaktpunkt

Enligt direktivet skall medlemsstaterna utse en central kontaktpunkt som skall ha i uppgift att främja nära samarbete mellan de myndigheter i medlemsstaterna som handlägger frågor om brottsskadeersättning samt att bistå med att söka lösningar på de problem som kan uppkomma vid till-

lämpningen av direktivets bestämmelser. Det är också kontaktpunktens uppgift att bistå kommissionen vid utarbetandet av en handbok, som skall innehålla information om de olika medlemsstaternas ordningar för brotts-skadeersättning och hur man ansöker om sådan ersättning.

Frågan om vilket organ som för Sveriges del bör utses att vara central kontaktpunkt enligt direktivet övervägs för närvarande i Justitiedepartementet.

Förordnande av Brottsoffermyndigheten som medlem av det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område

Genom rådets beslut 2001/470/EG av den 28 maj 2001 (EGT L 174, 27.6.2001, s. 25) inrättades ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område. Nätverket är sammansatt av bl.a. särskilt utsedda *kontaktpunkter* samt *centralmyndigheter* och *andra myndigheter med ansvar för rättsligt samarbete* på privaträttens område. Medlemmarna sammanträder regelbundet och har till uppgift att underlätta det rättsliga samarbetet på privaträttens område och att stegvis inrätta ett informationssystem för allmänheten. Informationen består av dels upplysningar på en gemensam webbsida, dels faktablad om medlemsstaternas regleringar på olika rättsområden. För Sveriges del är det Justitiedepartementets enhet för processrätt och domstolsfrågor som är utsedd att vara kontaktpunkt i nätverket.

Centralmyndigheter som har inrättats i enlighet med åtaganden i olika internationella instrument är medlemmar i nätverket utan särskilt förordnande. Vid sidan av centralmyndigheterna har medlemsstaterna möjlighet att utse även andra myndigheter att vara medlemmar i nätverket. Det förutsätts att dessa ytterligare myndigheter har ansvar för rättsligt samarbete på privaträttens område och att deltagandet är till nytta för nätverket.

Brottsoffermyndigheten handlägger ärenden om brottskadeersättning och ansvarar för information till potentiella ersättningssökande. Myndigheten kommer att vara bistånds- och beslutsmyndighet enligt brottsofferdirektivet. Genom beslut av regeringen kommer Brottsoffermyndigheten därför utses att vara medlem av det privaträttsliga nätverket.

7 Ikraftträdande m.m.

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna i brottskadelagen skall träda i kraft den 1 januari 2006.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte någon invändning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 18.1 i direktivet skall medlemsstaterna senast den 1 januari 2006 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är erforderliga för att genomföra det absoluta flertalet av direktivets bestämmelser. Enda undantaget utgörs av skyldigheten att inrätta en ordning för ersättning åt offer för uppsåtliga våldsbrott (artikel 12.2), där datum för efterlevnad är den 1 juli 2005.

Det har redan framgått att de nuvarande bestämmelserna i brottsskadelagen bedöms fullt ut motsvara vad som krävs enligt artikel 12.2 i direktivet. I vissa andra avseenden krävs dock lagändringar. I enlighet med direktivets krav bör dessa träda i kraft den 1 januari 2006.

Av artikel 18.2 i direktivet framgår att medlemsstaterna får uppställa en övergångsbestämmelse av innebörd att de bestämmelser som genomför direktivet endast skall gälla för sökande som har drabbats av brott efter den 30 juni 2005. Det saknas skäl att för Sveriges del uppställa en sådan övergångsbestämmelse.

8 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen kan väntas leda till vissa marginella kostnadsökningar för det allmänna. Dessa kostnadsökningar skall finansieras inom ramen för befintliga anslag.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna instämmer i promemorians bedömning eller lämnar den utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning: Under åren 2002–2004 avgjorde Brottsoffermyndigheten i genomsnitt två ärenden per år som rörde utläningar som utsatts för brott mot sin person i Sverige. Motsvarande uppgift för personer med hemvist i Sverige som utsatts för brott mot sin person i utlandet uppgår till 65. I de angivna uppgifterna har inte personer från andra medlemsstater inom Europeiska unionen särredovisats i förhållande till personer från andra stater. Som en jämförelse kan nämnas att Brottsoffermyndigheten under år 2004 avgjorde totalt 10 616 ärenden om brottsskadeersättning.

Mot denna bakgrund görs i promemorian bedömningen att det finns anledning att anta att de nya bestämmelserna kommer att aktualiseras i ett relativt begränsat antal fall och att åtgärderna för att genomföra direktivet inte initialt förväntas leda till någon ökning i utbetald brottsskadeersättning. Som skäl härför anförs att brottsskadelagens tillämpningsområde inte påverkas av direktivet. På sikt anses dock ärendemängden kunna växa till i takt med att potentiella sökande får information om rätten till brottsskadeersättning. Enligt promemorian torde emellertid antalet berörda ärenden komma att utgöra en mycket liten andel av den totala ärendemängden vid Brottsoffermyndigheten. För det fall att brottet har begåtts utomlands kommer vidare viss ersättning att kunna betalas av myndigheter i andra medlemsstater.

Enligt regeringen har det inte framkommit någon omständighet som motiverar en annan bedömning än den som görs i promemorian.

Som anförs i promemorian kan det vidare hållas för visst att kostnader kommer att uppstå för översättning av sådana handlingar som enligt direktivet skall sändas till utländska myndigheter. Mot bakgrund av det relativt begränsade antal ärenden som det är fråga om kan denna merkostnad finansieras inom Brottsoffermyndighetens befintliga anslag. Det är emellertid av vikt att utvecklingen av översättningskostnaderna följs.

Att Brottsoffermyndigheten förordnas att vara medlem i det Europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område kan också medföra vissa kostnader för myndigheten. Varje deltagare i nätverket förutsätts stå sina egna kostnader, medan kommissionen bekostar sekretariatsfunktionen. Det kommer därför främst att bli fråga om kostnader för nedlagt arbete. Även dessa kostnader kan rymmas inom ramarna för nuvarande anslag.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413)

1 § *Bestämmelserna i 2–17 §§ i denna lag gäller ersättning av svenska statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).*

Bestämmelserna tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är bestämmelserna dessutom tillämpliga om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. Bestämmelserna tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

I 18 och 19 §§ finns bestämmelser om sådan ersättning som på grund av föreskrift i annan medlemsstat i Europeiska unionen betalas av statsmedel för skada till följd av brott som begåtts i den staten (europeisk brottsskadeersättning).

Paragrafen anger i *första* och *andra styckena* tillämpningsområdet för 2–17 §§ brottsskadelagen, vilka bestämmelser reglerar förutsättningarna för bestämmande och utbetalning av ersättning av svenska statsmedel för skada i anledning av brott (brottsskadeersättning). Dessa förutsättningar är oförändrade. Ett par redaktionella ändringar har gjorts i anledning av införandet i brottsskadelagen av regler om europeisk brottsskadeersättning.

Tredje stycket är nytt och anger att det i 18 och 19 §§ finns regler om europeisk brottsskadeersättning. Därmed avses sådan ersättning som på grund av bestämmelser i en annan medlemsstat i Europeiska unionen betalas av statsmedel för skada till följd av brott som har begåtts i den staten (jfr kommentaren till 18 §).

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

6 § Vid bestämmande av brottsskadeersättning avräknas skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalt till den skadelidande på grund av skadan.

Har betalning skett av sådan europeisk brottsskadeersättning som avses i 18 och 19 §§ eller av annan ersättning av utländska statsmedel för skada till följd av brott, avräknas också den.

I paragrafen regleras den avräkning av annan ersättning som i vissa fall skall ske vid bestämmande av brottsskadeersättning. I *andra stycket*, som är nytt, framhålls närmast i förtydligande syfte att också sådan europeisk brottsskadeersättning som avses i 18 och 19 §§ och annan eventuellt utgående statlig, utländsk ersättning skall avräknas enligt förevarande paragraf. Till skillnad från vad som enligt första stycket är fallet beträffande skadestånd skall dock avräkning av dessa ersättningsslag endast ske om ersättning faktiskt har blivit betald till den skadelidande. Någon hänsyn

till vad som kan komma att utbetalas i framtiden skall alltså inte tas. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

7 § Vid bestämmande av brottsskadeersättning med anledning av personskada avräknas, utöver vad som sägs i 6 §, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock inte i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottsskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhetsskada avräknas, utöver vad som sägs i 6 §, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

I paragrafen regleras avräkning av viss annan ersättning som den skadelidande kan ha rätt till. Ett par redaktionella ändringar har gjorts i anledning av den ändring som gjorts i 6 §.

18 § Om en ansökan om brottsskadeersättning gäller en skada till följd av ett uppsåtligt våldsbrott som har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen anses även vara en begäran om europeisk brottsskadeersättning.

Första stycket gäller inte, om det framgår för Brottsoffermyndigheten att europeisk brottsskadeersättning redan har betalats.

Paragrafen är ny och utgör en central del av det svenska genomförandet av direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av första stycket framgår att en ansökan om ersättning av svenska statsmedel för skada i anledning av brott (brottskadeersättning) i vissa fall skall anses vara även en begäran om europeisk brottsskadeersättning. Så skall vara fallet om skadan lidits på grund av ett sådant brott som avses med direktivet – dvs. ett uppsåtligt våldsbrott – och detta brott har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen. Med begreppet våldsbrott får för svenska förhållanden förstås bl.a. flertalet av de brott som regleras i brottsbalkens kapitel om brott mot liv och hälsa (3 kap.), frihet och frid (4 kap.) samt sexualbrotten (6 kap.). Den närmare tolkningen av begreppet ankommer emellertid på rättstillämpningen. I sista hand är det EG-domstolen som – ställd inför ett enskilt fall – avgör vilket innehåll begreppet skall ha.

I andra stycket anges att första stycket inte skall gälla om det framgår att europeisk brottsskadeersättning redan har betalats till den skadelidande på grund av skadan. Så kan vara fallet om den skadelidande på egen hand har vänt sig direkt till den utländska myndigheten utan att först utnyttja sig av det bistånd som Brottsoffermyndigheten annars hade lämnat enligt 19 §.

19 § Sökandens begäran om europeisk brottsskadeersättning skall av Brottsoffermyndigheten överlämnas till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten.

Brottsoffermyndigheten får besluta om brottsskadeersättning även om ett överlämnande har skett enligt första stycket.

Om en myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen beslutar om europeisk brottsskadeersättning efter det att Brottsoffermyndigheten har betalt brottsskadeersättning, inträder staten intill det av Brottsoffermyndigheten betalda beloppet i den skadelidandes anspråk på ersättning från den utländska myndigheten.

Paragrafen är ny och föreskriver i *första stycket* att Brottsoffermyndigheten skall överlämna sökandens begäran om europeisk brottsskadeersättning till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten. Närmare föreskrifter om vad som åligger Brottsoffermyndigheten inför och i samband med ett sådant överlämnande ges i brottsskedeförordningen.

I *andra stycket* erinras om att det förhållandet att Brottsoffermyndigheten har överlämnat sökandens begäran om europeisk brottsskadeersättning till den utländska myndigheten givetvis inte hindrar att Brottsoffermyndigheten beslutar i anledning av sökandens ansökan om svensk brottsskadeersättning. Skälen härför har berörts i avsnitt 6.2. Innebörden av den beskrivna ordningen är att Brottsoffermyndigheten kommer att vara i tillfälle att med svenska statsmedel såväl förskottera som komplettera den utländska ersättningen.

Om Brottsoffermyndigheten har lämnat en skadelidande ersättning av svenska statsmedel utan att avvakta att myndigheten i den medlemsstat där brottet begåtts först beslutar om ersättning, inträder svenska staten – intill det belopp som Brottsoffermyndigheten har utgett – i den skadelidandes anspråk på ersättning från den utländska myndigheten. Detta framgår av *tredje stycket*. Härigenom kan uppnås att den som utsatts för brott utomlands inte på grund av Brottsoffermyndighetens utbetalning överkompenseras i förhållande till andra brottsoffer.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Enligt bestämmelsen träder lagen i kraft den 1 januari 2006.

RÅDETS DIREKTIV 2004/80/EG
av den 29 april 2004
om ersättning till brottsoffer

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 308 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

av följande skäl:

(1) Ett av Europeiska gemenskapens mål är att, medlemsstaterna emellan, undanröja hinder för den fria rörligheten för personer och tjänster.

(2) Domstolen fastslog i Cowan-målet⁴ att, när gemenskapslagstiftningen garanterar fysiska personer friheten att bege sig till en annan medlemsstat skall dessa personers integritet skyddas i ifrågavarande medlemsstat, på samma sätt som när det gäller landets egna medborgare och personer som är bosatta där, vilket är en naturlig följd av rätten till fri rörlighet. Åtgärder för att underlätta ersättning till brottsoffer bör utgöra ett led i förverkligandet av detta mål.

(3) Vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 begärde Europeiska rådet att miniminormer för skydd av brottsoffer utarbetas, särskilt för offrens tillgång till rättvisa och rätt till skadestånd, inbegripet juridiska kostnader.

(4) Europeiska rådet i Bryssel, som sammanträdde den 25 och 26 mars 2004, begärde, i uttalandet om bekämpande av terrorism, att detta direktiv antas före den 1 maj 2004.

(5) Rådet antog den 15 mars 2001 rambeslut 2001/220/RIF om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden⁵. Rambeslutet, som grundas på avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, gör det möjligt för

¹ EUT C 45 E, 25.2.2003, s. 69.

² Yttrandet avgivet den 23 oktober 2003 (ännu ej offentliggjort i EUT).

³ EUT C 95, 23.4.2004, s. 40.

⁴ Mål 186/87, Rec. 1989, s. 195.

⁵ EGT L 82, 22.3.2001, s. 1.

brottsoffer att yrka ersättning från gärningsmannen under det straffrättsliga förfarandet.

(6) Brottsoffer i Europeiska unionen bör ha rätt till rättvis och lämplig ersättning för de skador de har lidit, oavsett var i Europeiska gemenskapen brottet begicks.

(7) I direktivet fastställs ett samarbetsystem för att underlätta möjligheten att få ersättning till brottsoffer i gränsöverskridande fall, vilket bör fungera på grundval av medlemsstaternas ordningar för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på deras respektive territorier. Därför bör en ersättningsordning finnas i alla medlemsstater.

(8) Flertalet medlemsstater har redan fastställt sådana ersättningsordningar, några av dem för att uppfylla sina skyldigheter enligt Europeiska konventionen av den 24 november 1983 om ersättning åt offer för våldsbrott.

(9) Eftersom åtgärderna i detta direktiv är nödvändiga för att uppnå gemenskapens mål och fördraget inte ger några andra befogenheter än dem i artikel 308 för antagandet av detta direktiv, bör denna artikel i fördraget tillämpas.

(10) Det kan vara svårt för brottsoffer att få ersättning från gärningsmannen därför att denne ofta saknar tillgångar för att fullgöra en dom om skadestånd eller därför att denne inte kan identifieras eller lagföras.

(11) Ett system för samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter bör införas för att göra det lättare för brottsoffret att få ersättning i fall där brottet begicks i en annan medlemsstat än den där brottsoffret är bosatt.

(12) Systemet skall garantera att brottsoffer alltid kan vända sig till en myndighet i den medlemsstat där de är bosatta och bör lösa de praktiska och språkliga problem som kan uppstå i gränsöverskridande fall.

(13) I systemet bör de bestämmelser ingå som är nödvändiga för att brottsoffer skall kunna få den information de behöver för att ansöka om ersättning och för att myndigheterna skall kunna samarbeta effektivt.

(14) Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheter och bekräftar de principer som erkänns såsom allmänna gemenskapsrättsliga principer, bland annat i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

(15) Eftersom målet för ersättning till brottsoffer inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna på grund av de gränsöverskridande inslagen och de därför, på grund av åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet.

(16) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra detta direktiv skall antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter⁶.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

MÖJLIGHET ATT FÅ ERSÄTTNING I GRÄNSÖVERSKRIDANDE FALL

Artikel 1

Rätt att lämna in en ansökan i den medlemsstat där sökanden är bosatt

Medlemsstaterna skall ombesörja att, då ett uppsåtligt våldsbrott har begåtts i en annan medlemsstat än den medlemsstat där sökanden av ersättning har sin vanliga vistelseort, sökanden skall ha rätt att lämna in ansökan till en myndighet eller ett annat organ i den sistnämnda medlemsstaten.

Artikel 2

Ansvar för att betala ersättning

Ersättningen skall betalas av den behöriga myndigheten i den medlemsstat på vars territorium brottet begicks.

Artikel 3

Ansvariga myndigheter och administrativa förfaranden

1. Medlemsstaterna skall inrätta eller utse en eller flera myndigheter eller andra organ (nedan kallade "biståndsmyndighet eller -myndigheter") som är ansvariga för att tillämpa artikel 1.
2. Medlemsstaterna skall inrätta eller utse en eller flera myndigheter eller andra organ (nedan kallade "beslutsmyndighet eller -myndigheter") som skall vara ansvariga för att besluta i fråga om ansökningar om ersättning.
3. Medlemsstaterna skall sträva efter att så långt som möjligt minska de administrativa formaliteter som krävs av den som söker ersättning.

⁶ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

Information till potentiella sökande

Medlemsstaterna skall se till att den som vill ansöka om ersättning får tillgång till grundläggande information, på de sätt som medlemsstaterna anser lämpliga, om möjligheterna att ansöka om ersättning.

Artikel 5

Bistånd till sökanden

1. Biståndsmyndigheten skall lämna sökanden den information som avses i artikel 4 och de ansökningsblanketter som krävs, på grundval av den handbok som skall utarbetas i enlighet med artikel 13.2.
2. Biståndsmyndigheten skall på sökandens begäran ge honom eller henne allmän vägledning och information om hur ansökan skall fyllas i och vilka handlingar till styrkande av ansökan som kan krävas.
3. Biståndsmyndigheten skall inte göra någon bedömning av ansökan.

Artikel 6

Översändande av ansökningar

1. Biståndsmyndigheten skall så snart som möjligt översända ansökan och eventuella handlingar till styrkande av den till beslutsmyndigheten.
2. Biståndsmyndigheten skall översända ansökan med hjälp av den standardblankett som nämns i artikel 14.
3. Språket i ansökan och eventuella handlingar till styrkande av ansökan skall fastställas i enlighet med artikel 11.1.

Artikel 7

Mottagande av ansökningar

Vid mottagandet av en ansökan som har översänts i enlighet med artikel 6 skall beslutsmyndigheten så snart som möjligt skicka följande information till biståndsmyndigheten och till sökanden:

- a) Namnet på den kontaktperson eller den avdelning som ansvarar för ärendets handläggning.
- b) Ett mottagningsbevis för ansökan.
- c) Om möjligt en uppskattning av hur lång tid det kommer att ta innan ett beslut fattas om ansökan.

Anmodan om ytterligare information

Biståndsmyndigheten skall vid behov ge sökanden allmän vägledning när det gäller att tillmötesgå anmodanden från beslutsmyndigheten om ytterligare information. Den skall på sökandens begäran därefter så snart som möjligt översända informationen direkt till beslutsmyndigheten, i förekommande fall tillsammans med en förteckning över översända handlingar till styrkande av ansökan.

Artikel 9

Förhör med sökanden

1. Om beslutsmyndigheten beslutar att, i enlighet med lagen i beslutsmyndighetens medlemsstat, höra sökanden eller någon annan person såsom vittne eller expert kan den kontakta biståndsmyndigheten för att se till att

a) personen/personerna hörs direkt av beslutsmyndigheten, i enlighet med lagen i beslutsmyndighetens medlemsstat, främst genom telefon- eller videokonferens, eller att

b) personen/personerna, i enlighet med lagen i biståndsmyndighetens medlemsstat, hörs av biståndsmyndigheten som sedan skall översända en förhör rapport till beslutsmyndigheten.

2. Det direkta hörandet i enlighet med punkt 1 a får endast äga rum i samarbete med biståndsmyndigheten och på frivillig grund utan möjlighet för den beslutande biståndsmyndigheten att införa tvångsåtgärder.

Artikel 10

Underrättelse om beslutet

Beslutsmyndigheten skall skicka beslutet om ansökan om ersättning med hjälp av den standardblankett som nämns i artikel 14 till sökanden och biståndsmyndigheten så snart som möjligt, i enlighet med nationell lagstiftning, efter det att beslutet har fattats.

Artikel 11

Övriga bestämmelser

1. Information som översänds mellan myndigheterna enligt artiklarna 6–10 skall lämnas på

a) det officiella språk eller ett av språken i den medlemsstat där den myndighet till vilken informationen sänds är belägen och som är ett av gemenskapsinstitutionernas språk, eller

b) ett annat av gemenskapsinstitutionernas språk som den medlemsstaten har angivit att den kan godta, med undantag för

i) den fullständiga texten till beslutsmyndighetens beslut, där lagen i beslutsmyndighetens medlemsstat gäller för språkanvändningen, och

ii) förhørsrapporter i enlighet med artikel 9.1. b, där biståndsmyndigheten skall utfärda föreskrifter om språkanvändningen med förbehåll för kravet att det är ett av gemenskapsinstitutionernas språk.

2. Arbete som biståndsmyndigheten utför i enlighet med artiklarna 1–10 skall inte ge upphov till något krav på att sökanden eller beslutsmyndigheten skall gottgöra den för avgifter eller kostnader.

3. För ansökningsblanketter och andra handlingar som översänds i enlighet med artiklarna 6–10 skall det inte krävas något bestyrkande eller någon liknande formalitet.

KAPITEL II

NATIONELLA ERSÄTTNINGSORDNINGAR

Artikel 12

1. De regler om möjlighet att få ersättning i gränsöverskridande fall som fastställs i detta direktiv skall fungera på grundval av medlemsstaternas ordningar för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på deras respektive territorier.

2. Alla medlemsstater skall säkerställa att det i deras nationella regler föreskrivs en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på deras respektive territorier, som garanterar rättvis och lämplig brottsofferersättning.

KAPITEL III

GENOMFÖRANDEBESTÄMMELSER

Artikel 13

Information till kommissionen och utarbetande av en handbok

1. Medlemsstaterna skall senast den 1 juli 2005 sända kommissionen

a) en förteckning över myndigheter som har inrättats eller utsetts i enlighet med artikel 3.1. och 3.2. och, i förekommande fall, information om den särskilda och territoriella behörigheten för dessa myndigheter,

b) de språk som avses i artikel 11.1. a som myndigheterna kan godta för tillämpningen av artiklarna 6–10 och de officiella språken, förutom sitt eget, som den kan godta för överförande av ansökningar i enlighet med artikel 11.1. b,

c) den information som har utarbetats i enlighet med artikel 4,

d) ansökningsblanketterna för ersättning.

Medlemsstaterna skall underrätta kommissionen om eventuella ändringar av denna information.

2. Kommissionen skall, i samarbete med medlemsstaterna utarbeta och på Internet offentliggöra en handbok som innehåller den information som medlemsstaterna har lämnat i enlighet med punkt 1. Kommissionen skall ansvara för att handboken översätts.

Artikel 14

Standardblankett för översändande av ansökningar och beslut

Standardblanketter skall senast den 31 oktober 2005 utformas för översändandet av ansökningar och beslut i enlighet med förfarandet i artikel 15.2

Artikel 15

Kommitté

1. Kommissionen skall biträdas av en kommitté.

2. När det hänvisas till denna punkt skall artiklarna 3 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas.

3. Kommittén skall själv anta sin arbetsordning.

Artikel 16

Centrala kontaktpunkter

Medlemsstaterna skall utse en central kontaktpunkt som skall

a) bistå vid genomförandet av artikel 13.2,

b) främja nära samarbete och informationsutbyte mellan biståndsmyndigheter och beslutsmyndigheter i medlemsstaterna, och

c) bistå och söka lösa eventuella problem vid tillämpningen av artiklarna 1–10.

Kontaktpunkterna skall sammanträda regelbundet.

Förmånligare bestämmelser

Under förutsättning att bestämmelserna är förenliga med detta direktiv, skall direktivet inte hindra medlemsstaterna från att

- a) införa eller behålla förmånligare bestämmelser för brottsoffer eller andra personer som påverkas av ett brott,
- b) införa eller behålla bestämmelser om ersättning till offer för brott som har begåtts utanför deras territorium eller till andra personer som påverkas av sådana brott, på de villkor som medlemsstaterna själva föreskriver i detta avseende.

Artikel 18

Genomförande

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast 1 januari 2006, med undantag av artikel 12.2, där datum för efterlevnad skall vara den 1 juli 2005. De skall genast underrätta kommissionen om detta.
2. Medlemsstaterna får föreskriva att de bestämmelser, som behövs för att följa detta direktiv, endast skall gälla för sökande vars skador har vållats av brott som begåtts efter den 30 juni 2005.
3. När en medlemsstat antar dessa åtgärder skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Sätten på vilka hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv fastställa.
4. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 19

Översyn

Senast den 1 januari 2009 skall kommissionen för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén lägga fram en rapport om tillämpningen av detta direktiv.

Artikel 20

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 29 april 2004.

På rådets vägnar

M. McDOWELL
Ordförande

Sammanfattning av promemorian Europeisk brotts-skadeersättning – genomförande av EG:s direktiv om ersättning till brottsoffer

Promemorian innehåller förslag som syftar till att genomföra ett EG-direktiv (2004/80/EG) om ersättning till brottsoffer (brottsofferdirektivet).

I promemorian görs bedömningen att Sverige redan i dag uppfyller de materiella krav som direktivet uppställer på brottskadeersättning men att vissa författningsändringar krävs för att uppfylla bestämmelserna om handläggning av gränsoverskridande ersättningsfall. För det senare ändamålet föreslås i promemorian att två nya paragrafer införs i brottskadelagen.

De nya bestämmelserna innebär bl.a. följande. Om en ansökan om brottskadeersättning grundar sig på ett sådant uppsåtligt våldsbrott som avses i direktivet och brottet har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen även anses utgöra en begäran om *uropeisk brottskadeersättning*. I den senare delen skall Brottsoffermyndigheten överlämna sökandens begäran till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten, som har att enligt den medlemsstatens lag besluta om och betala ut ersättning. Även om ett sådant överlämnande har skett, är Brottsoffermyndigheten bevarad vid sin rätt att fatta beslut i anledning av ansökningen om *brottskadeersättning*. Den senare bestämmelsen säkerställer bl.a. att Brottsoffermyndigheten i ett sådant fall kan lämna kompletterande ersättning, innebärande att den samlade ersättningen uppgår till i vart fall de beloppsnivåer som följer av svensk praxis på området.

Lagändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 2006.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om brottsskadelagen (1978:413)

dels att 1, 6 och 7 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 18 och 19 §§, av följande lydelse,

dels att det närmast före rubriken närmast före 2 § skall införas en ny rubrik som skall lyda ”Brottsskadeersättning”,

dels att det närmast före 18 § skall införas en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller ersättning av statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).

Lagen tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är *lagen* dessutom tillämplig om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. *Lagen* tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

Föreslagen lydelse

1 §²

Bestämmelserna i 2–17 §§ i denna lag gäller ersättning av *svenska* statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).

Bestämmelserna tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är *bestämmelserna* dessutom tillämpliga om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. *Bestämmelserna* tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

I 18 och 19 §§ finns bestämmelser om sådan ersättning som på grund av föreskrift i annan medlemsstat i Europeiska unionen utgår av statsmedel för skada till följd av brott som begåtts i den staten (europeisk brottsskadeersättning).

¹ Jfr Rådets direktiv 2004/80/EG av den 29 april 2004 om ersättning till brottsoffer (EUT L 261, 6.8.2004, s. 15, Celex 32004L0080).

² Senaste lydelse 2002:346.

Vid bestämmande av brottskadeersättning avräknas skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalt till den skadelidande på grund av skadan.

Har betalning skett av sådan europeisk brottskadeersättning som avses i 18 och 19 §§ eller av annan ersättning av utländska statsmedel för skada till följd av brott, avräknas också den.

7 §³

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av personskada avräknas, *förutom skadestånd*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock *ej* i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhetskada avräknas, *förutom skadestånd*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av personskada avräknas, *utöver vad som sägs i 6 §*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock *inte* i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhetskada avräknas, *utöver vad som sägs i 6 §*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Europeisk brottskadeersättning

18 §

Om en ansökan om brottskadeersättning gäller en skada till följd av ett sådant uppsåtligt våldsbrott som avses i rådets direktiv 2004/80/EG om ersättning till brottsoffer och brottet har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningsen även anses vara en begäran om europeisk brottskadeersättning.

Första stycket gäller inte, om det framgår för Brottsoffermyndig-

³ Senaste lydelse 2001:733.

heten att europeisk brottsskadeersättning redan har betalats.

19 §

Sökandens begäran om europeisk brottsskadeersättning skall av Brottsoffermyndigheten överlämnas till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten.

Brottsoffermyndigheten får besluta om brottsskadeersättning även om ett överlämnande har skett enligt första stycket.

Om en myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen beslutar om europeisk brottsskadeersättning efter det att Brottsoffermyndigheten har betalt brottsskadeersättning, inträder staten intill det av Brottsoffermyndigheten betalda beloppet i den skadelidandes anspråk på ersättning från den utländska myndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian lämnats av Hovrätten för Västra Sverige, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige samt Sveriges Försäkringsförbund.

Länsrätten i Västerbottens län, Brottsofferjouernas Riksförbund och Försäkringsjuridiska Föreningen har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.